

arkeologi

Arkeologisk förundersökning

Marknaden

Nyare tid

Fornlämning Trosa-Vagnhärad 281:1, fastigheten Marknaden 4, Trosa socken, Trosa stad & kommun, Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

En del av
Landstinget Sörmland

Arkeologiska meddelanden 2012:07

Arkeologisk förundersökning

Marknaden

Nyare tid

Fornlämning Trosa-Vagnhärad 281:1, fastigheten Marknaden 4, Trosa socken, Trosa stad & kommun, Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2012:07

© 2012 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkeologi@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlägga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna
kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.

Nyköping 2012

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Tidigare undersökningar

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Naturvetenskapliga analyser

Landskap 6

Natur

Kultur

Resultat 10

Fyndmaterial

Utvärdering 11

Sammanfattning 11

Referenser 13

Muntliga uppgifter

Arkiv

Administrativa uppgifter 13

Bilagor 14

1. Utdrag ur Digitala Fastighetskartan med förundersökningsområdet utmarkerat.
Skala 1:10 000
2. Situationsplan över förundersökningsområdet. Skala 1:250
3. Schakttabell
4. Ruttabell
5. Sektionsritningar
6. Anläggningsregister
6. Fyndregister

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har under perioden 12-04-03 - 12-04-05 efter beslut av länsstyrelsen i Södermanlands län utfört en arkeologisk förundersökning inom Fornlämning Trosa-Vagnhärad 281:1. Fornlämningen är belägen inom område för ny bebyggelse inom fastigheten Marknaden 4, Trosa-Vagnhärad socken, Trosa stad och kommun, Södermanlands län (se figur 1, 2 & bilaga 1).

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av att markägaren, Suzanne Wohlin, har för avsikt att bebygga den ovan rubricerade tomten med fem nya byggnader. All tidigare bebyggelse på fastigheten är numera riven. Markägaren har därför begärt tillstånd, enligt 2 kap 12 § i Lagen (1988:950) om kulturminnen m. m, att utföra markarbeten inför ny bostadsbebyggelse.

Planområdet, som är cirka 1000 m² stort, ligger centralt inom fornlämningsområdet Trosa-Vagnhärad 281:1 (stadslager). Ingen arkeologisk undersökning har tidigare genomförts inom fastigheten eller i de närmaste kvarteren.

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13§, Lagen (1988:950) om kulturminnen m. m (1st dnr. 431-671-2012). Kostnadsansvarig var Suzanne Wohlin.

Projektledare och rapportförfattare var Patrik Gustafsson. I fält deltog även Björn Pettersson. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum.

Tidigare undersökningar

Inom fornlämningsområdet för nuvarande Trosa stad (Trosa-Vagnhärad 281:1) har förhållandevis få arkeologiska arbeten utförts genom åren. I Sörmlands museums arkiv (SMA) finns sex rapporter att tillgå över utförda arkeologiska undersökningar inom Trosa stad (Beronius 1987, Broberg 1987, Hylén 2000, Nordeman 1987, Pettersson 2006a & 2006b. Se även figur 2 där samtliga undersökningar har markerats ut på karta).

Inga av dessa undersökningar har utförts i direkt anslutning till eller inom det nu aktuella undersökningsområdet. De arkeologiska undersökningarna som utfördes på 1980-talet gav alla magra resultat, vilket bland annat berodde på att de schakt som kontrollerades visade sig bestå av antingen redan urschaktade ytor, alternativt av tunna sentida lager. Undersökningarna under 2000-talet har varit desto mer givande. Framför allt har det visat sig att kulturlagren verkar vara mäktigast runt Trosa torg. Kulturlagren verkar därefter avta med avståndet från torget (Pettersson 2006a). När kulturlager tidigare har konstaterats har de karaktäriseras som torra, leriga och grusiga och ibland svåra att

identifiera. Som helhet har lagren bedömts vara äldst och bäst bevarade i området runt torget, medan lagren i den södra delen verkar vara i sämre kondition. I anslutning till stadens torg och längs Östra Långgatan på den östra sidan av ån har kulturlagrens tjocklek uppmätts till som mest cirka 0,7 meter (Hylén 2000). Med ett ökat avstånd från torget avtar också tjockleken samtidigt som lagren blir torrare, för att helt upphöra cirka 250 meter söder om torget. Lagren har med ledning av fyndmaterialet daterats till uteslutande nyare tid (Pettersson 2006a).

Den arkeologiska situationen för området norr om torget är mycket lite känd. Man kan även konstatera att det arkeologiska kunskapsläget vad gäller Trosa stad kring åmynningen är relativt outredd.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att, inom det av länsstyrelsens angivna undersökningsområdet, klargöra fornlämningsbilden inom tomten.

Resultatet från den arkeologiska förundersökningen ska utgöra ett underlag inför beslut för länsstyrelsen och som ett planeringsunderlag för kommunen och andra planerare.

Metod

Inför fältarbetet genomfördes en mindre omfattande kart- och arkivstudie. Syftet var att få en så heltäckande bild av den aktuella tomten inför fältarbetet, samt att få en uppfattning om tomtens historik. I det här sammanhanget har främst äldre lantmäteriakter (Lantmäteriets digitala arkiv över historiska kartor, LMS) studerats.

Undersökningen inleddes med att fyra sökschakt (schakt 1-4), mellan 8-15 meter långa och 3,5 -7 meter breda (totalt 230 m²), öppnades i anslutning planerad bebyggelse (se bilaga 2). Centralt i den norra delen av fastigheten togs dock inget schakt upp i anslutning till ett av de planerade husen, då ytan var allt för perforerad av el- och vattenledningar. Ett av schakten drogs dock ut mot tomtens centrala yta (schakt 3). Schakten handrensades kontinuerligt av arkeologer i samband med schaktningsarbetet. Fyllnadsmassor samt omrörda lager grävdes bort med maskin. Insatserna syftade till att frilägga eventuella rester efter äldre kulturlager, träkonstruktioner, stenläggningar etc där sådana fanns. Påträffade fynd samlades in som rensfynd och knöts till respektive schakt.

Inom de öppnade schakten grävdes därefter sju rutor (R1-R7) om 1x1 meters storlek för hand med skärslöv ned till orörd marknivå. Framschaktade lager grävdes skiktvis. Rutornas placering syftade till att ge erfor-

derlig information om kulturlagens bevarandegrad, beskaffenhet och kunskapspotential. Fynd samlades in och har knutits till lager och ruta.

Schaktens och rutornas storlek och läge dokumenterades digitalt med totalstation (SWEREF99 TM, RH 2000) samt beskrevs i text. En meter breda sektioner upprättades över en representativ del inom varje schakt som dokumenterades i profilritning i skala 1:20. Dokumentationen har använts vid framställning av planbilder och översiktsskator (se bilaga 2). Ett representativt urval av ytor samt artefakter fotodokumenterades med digital kamera. Mot slutet av undersökningen utvärderades lämningarnas potential. Syftet var att bedöma om ytterligare tid skulle komma att behövas för arkeologiska åtgärder. Om så var fallet skulle länsstyrelsen kontaktas för ett fältsamråd tillsammans med kostnadsansvarig.

Endast en mindre mängd fynd samlades in vid förundersökningen. De fynd som sparades var de som bedömdes vara de mest lämpade för diskussion om lagrens datering.

Naturvetenskapliga analyser

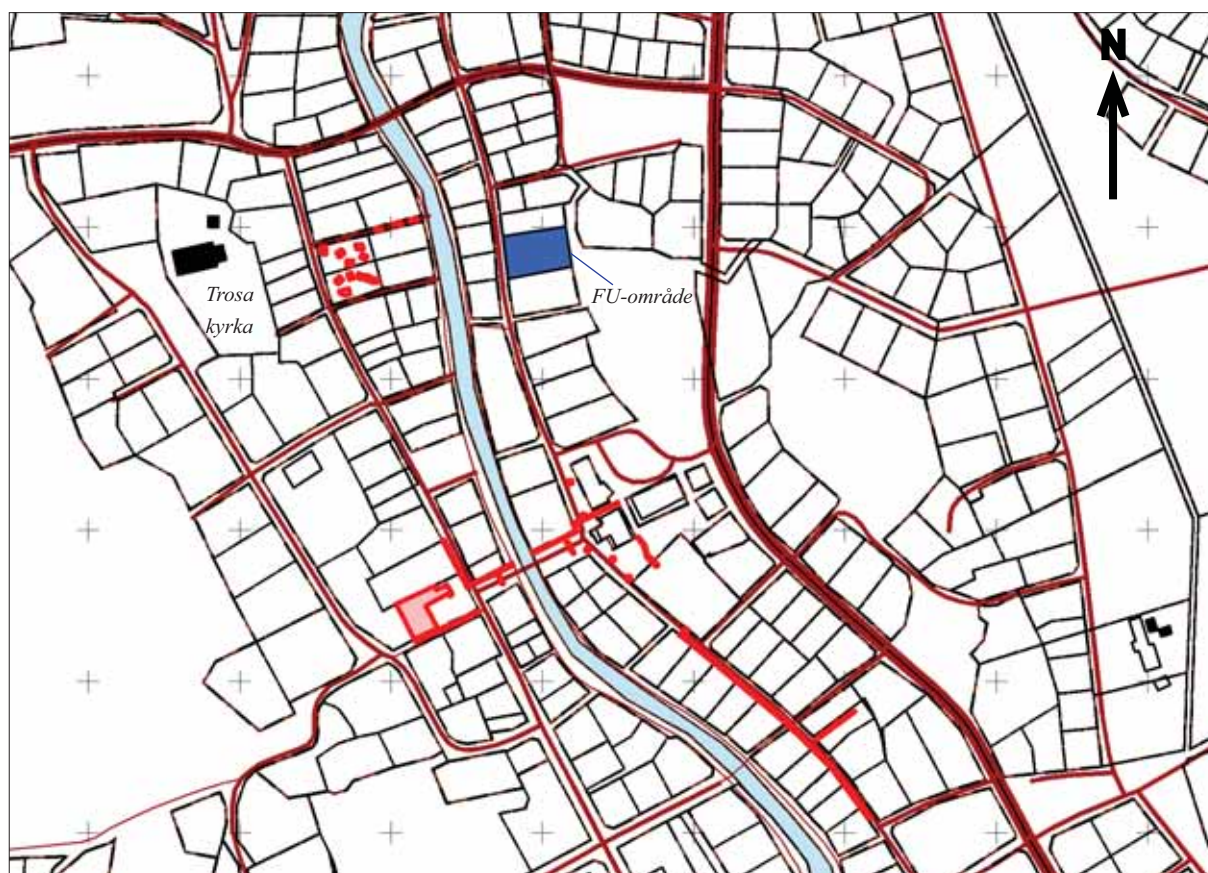
Inga naturvetenskapliga analyser har genomförts vid den arkeologiska förundersökningen. Anledningen var att inget lämpligt material eller lämpliga kontexter påträffades inom den aktuella tomten. Inga fynd kommer heller att konserveras.

Landskap

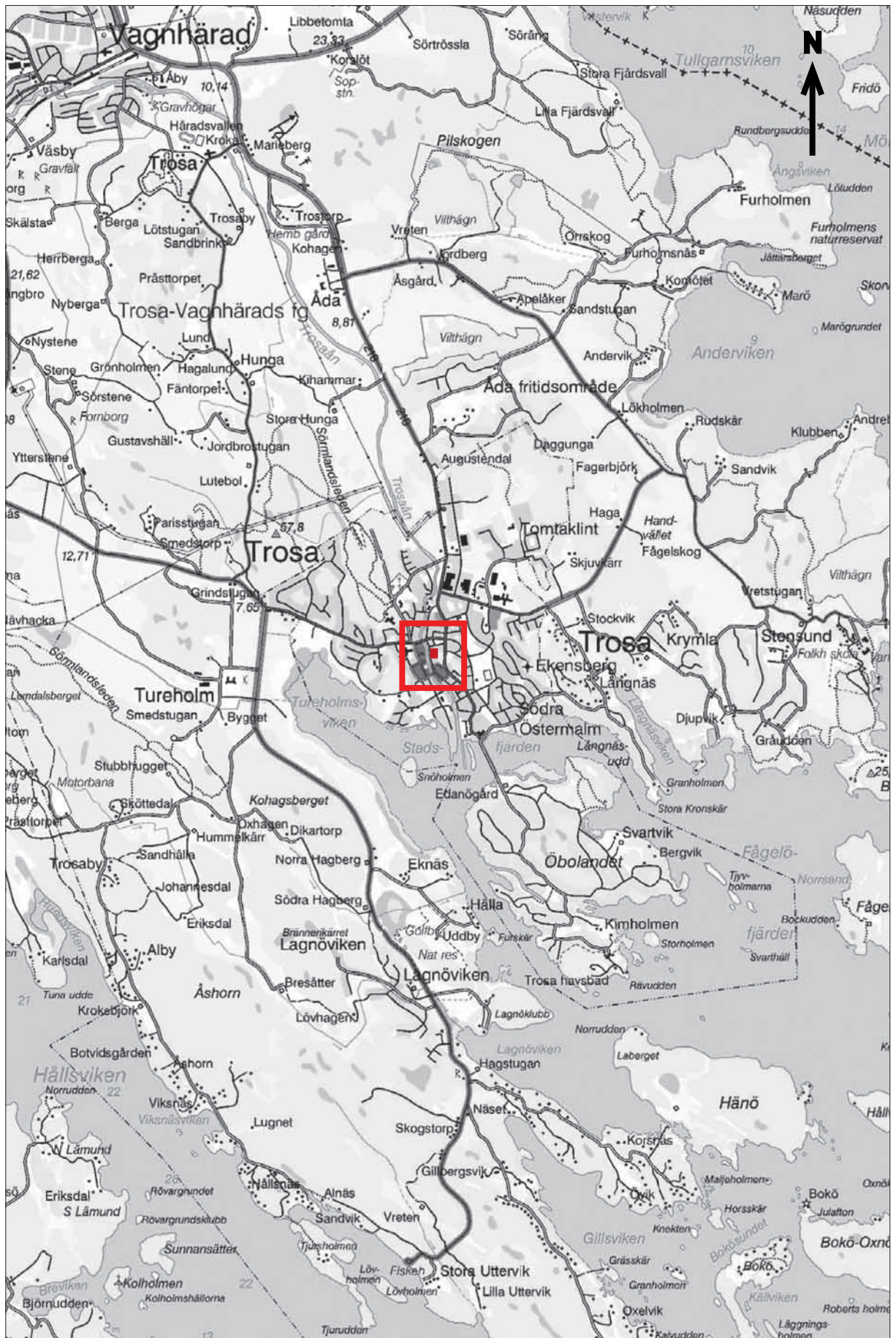
Natur

Förundersökningsområdet låg i det centrala Trosa, på den östra sidan om ån invid Östra Långgatan, cirka 130 meter norr om Trosa torg. Arbetsområdet som omfattade drygt 1000 m², var beläget mellan cirka 3-5 meter över havet.

Tomten anslöt till en markant bergknalle belägen strax öster om tomtrönsen. Inom en mindre yta i den sydöstra och södra delen av tomten, återfanns även en utlöpare av detta berg. I övrigt utgjordes ytan av en närmast plan till flack västsluttning. I den nordöstra delen

Figur 2. Utdrag ur Digitala Fastighetskartan (GSD) med samtliga arkeologiskt utförda arbeten inom Trosa stad (umarkerat i rött) samt det aktuella förundersökningsområdet (utmarkerat i blått). Skala 1:10 000.

Figur 3. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Nynäshamn NV med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

återfanns resterna av ett rivet sentida hus i form av tuktade syllstenar. I den västra delen anslöt fastigheten till östra Långgatan. Inom ytan återfanns en del trädgårdsbuskar, framför allt utmed den södra tomtgränsen. Jordmånen inom förundersökningsområdet utgjordes genomgående av lera (SGU).

Kultur

Dagens tåtorrt etablerades på sin nuvarande plats under slutet av 1500-talet, från att tidigare ha legat längre uppströms Trosaån, strax söder om Trosa landskyrka. Det

är oklart i vilken utsträckning det skedde en direkt överflyttning från den gamla staden till platsen för den nya. Som ett led i att skynda på stadens framväxt, gav Hertig Karl år 1582 borgarna i Nyköping rätten att hålla en årlig marknad i Trosa. Under början av 1600-talet gynnade Karl IX marknaden i Trosa och tilldelade borgarna ny mark. Det bestämdes också att stadens sigill skulle vara en båt med två åror. Strömmingsfisket var av stor betydelse och en särskild samhällsklass utgjordes av de så kallade skärborgarna. Dessa låg länge ute till havs med tillfälliga bosättningar ute på skären över somma-

Figur 4. Rektifierad grundritning över staden från år 1703 med den aktuella tomten utmarkerad (lms C81-1:2). Skala 1:2000.

ren, framför allt när strömningen gick till. I 1610 års privilegier avgjordes att det i staden bland annat skulle få finnas två guldsmeder, fyra skinnare, fyra skräddare, fyra skomakare och fyra snickare. Antalet bagare och köttmånglare skulle regleras efter behov. Under 1620-talet finns uppgifter om 79 skattepliktiga personer i Trosa (Collmar 1979).

Enligt det äldre kartmaterialet från år 1703 är tomten Marknaden 4 utmarkerad som 9 (tomten) II (kvarteret/stocken) och ägs av Jogern (?) Olofsson. På kartan har

ingen bostadsbebyggelse markerats ut. Tomten år 1703 var något mindre än dagens tomt (LMS Akt C81-1:2, se även figur 4).

Efter det att staden bränts ned år 1719 av Ryssarna uppvisar kartorna många obebyggda tomter (Collmar 1979). Enligt år 1845 års stadskarta så fanns det fortfarande många obebyggda tomter i Trosa. Bland annat så var Marknaden 4, helt utan bebyggelse, till skillnad mot de flesta av granntomterna. Tomten hade mer eller mindre samma storlek som idag (Akt C81-1:7, se även figur 5)

Figur 5. Rektifierad Stadsplan och reglering mellan tomterna från år 1845 med den aktuella tomten utmarkerad (lms C81-1:7). Skala 1:2000.

Resultat

Schaktningsarbetet (S1-4) avbröts när lager med fynd och/eller tegelkross framkom (se bilaga 2). I dessa lager grävdes därefter totalt sju 1x1 meter stora rutor (R1-7). Schakt och rutplan presenteras i bilagorna 2, 3, 4, & 5.

I schakt 1 framkom 0,5 meter under markytan, ett upp till 0,15 meter tjockt brunt siltigt kulturlager med tegelkross som vilade på grå lera, cirka 0,7 meter under markytan. I lagret grävdes tre rutor för hand (R1-R3). Diverse fynd påträffades i form av yngre rödgods, porslin, spik, fragment en skosula av läder, kritpipsfragment samt fönsterglas. Det äldsta daterbara fyndet utgjordes av en kritpipa med stämplor vid klacken och kan dateras till omkring 1700-1750-tal (se under fyndmaterial här nedan). Närmast östra Långgatan var ytan genomgrävd för en stenkista/avlopp av yngre datum. Inga kulturlager eller anläggningar ansågs vara av sådant intresse eller ålder att de skulle kunna motivera några naturvetenskapliga analyser.

I schakt 2 visade sig jorden bestå av ett cirka 0,2 meter tjockt lager av omrörd grå siltig lera, cirka 0,5 meter under markytan, vilket i sin tur vilade på grå lera, cirka 0,7 meter under markytan. Inom ytan grävdes en ruta (R4). I lagret, som innehöll ett brunt lager med gråa lerklumpar, påträffades enstaka bitar tegelkross och sentida buteljglas. Inom schaktet kunde det även konstateras att det fanns tidigare urschaktade partier, som sannolikt skall ses som en del av det större vatten- och avloppsschakt som går rakt igenom tomten (se bilaga 2). Lager med lerklumpar indikerar vanligen omrörda och återfyllda lager. Inga kulturlager eller anläggningar

ansågs vara av sådant intresse eller ålder att de skulle kunna motivera några naturvetenskapliga analyser.

I schakt 3 framkom ett cirka 0,2 meter tjockt lager av brungrå myllig siltig jord med inslag av småsten samt tegelkross, cirka 1,1 meter under markytan. I lagret grävdes en ruta (R5), varvid enstaka fragment av pilsnerflaskor samt enstaka spikar och något obränt ben påträffades. Lagret vilade på grå lera, cirka 1,3 meter under markytan. I schaktet påträffades även en större grop (cirka 2x3 meter stor), tolkad som en sopp-grop, vilken undersöktes extensivt. Gropen innehöll hundratals trasiga glasflaskor, främst av typen knoppöl eller knoppflaskor som rymt 1/3 liter. I botten av flaskorna noterades olika typer av stämplor: *Årnäs* i Västergötland, *Liljedahl* i Värmland, och *L.R.H.A.B.* som syftar på glasbruksorterna, utom den sistnämnda beteckningen som anger både glasbruket, L=Liljedahl, och innehållet, RHAB=Ronneby hälsobrunn (<http://www.collector-sweden.se>, <http://www.botten.se>). De flesta flaskorna var avsedda för pilsner och porter, men det fanns även mineralvattenflaskor samt några trasiga flasktyper för sprit, vin och champagne. Samtliga flaskor kan beläggas till 1890-talet. Inga kulturlager eller anläggningar ansågs vara av sådant intresse eller ålder att de skulle kunna motivera några naturvetenskapliga analyser.

I schakt 4, i den nordöstra delen, återfanns en yta som bestod av ett cirka 0,1 meter tjockt lager av myllig siltig jord med inslag av tegelkross, belägen cirka 0,3 meter under markytan. Därunder vidtog lera, cirka 0,4 meter under markytan. Inom ytan grävdes två rutor (R6-R7), i vilka några få fynd i form av fragmenterade tegelpannor, enstaka bitar porslin och yngre rödgods som kan

Figur 6. Vy mot väster över förundersökningsområdet med samtliga schakt. I bakgrunden kan man se Trosa kyrka. Foto: Patrik Gustafsson 2012, Sörmlands museum.

dateras till 1900-tal gjordes. Lagret skall knytas till den senaste bebyggelsen inom tomten. I schaktets södra del framkom berghällar som utgör en utlöpare till berget beläget direkt öster om förundersökningsområdet. I den nordvästra delen av schaktet kunde det konstateras att ytan var urschaktad sedan tidigare. Det fanns även två smala stenfyllda diken centralt belägna i schaktet, vilka utgjort grundmurar till den senaste stående byggnaden på tomten. Inga kulturlager eller anläggningar ansågs vara av sådant intresse eller ålder att de skulle kunna motivera några naturvetenskapliga analyser.

Fyndmaterial

Det påträffade fyndmaterialet bestod främst av järnfragment och spikar, keramik av typen fajans, porslin och yngre rödgods, glasflaskor samt kritpipsfragment och fönsterglas, vilket gav en datering till nyare tid, som äldst 1700-tal. I första hand samlades fynd in som ansågs kunna ge en relativ datering av påträffade lager (se bilaga 7).

Keramik. I samtliga schakt och rutor påträffades keramik, om än inte i några större mängder. I schakt 1 påträffades yngre rödgods i form av ett grönglaserat fat som kan dateras till 1700-talets slut (F1, F5 & F7) och ett fragment av ett handtag till en trebensgryta från 1700-tal (F2). Därtill framkom odekorerat krakelerat porslin (F6), också de typiskt för 1700-talet (Björn Pettersson, muntligen).

Kritpipa. Bland fynden som märks mest är ett fragmenterat kritpipshuvud (F3). Vid huvudets klack kan man se stämplrar i form av en blomma och en krona. Enligt Arne Åkerhagen är stämpeln inte tidigare känd i Sverige. Han kontaktade i sin tur en av Englands främsta kritpipsforskare, Dr. David Higgins vid Liverpools Universitet som konstaterade att: *The pipe fragment dates from c 1700-1750 and is of a type that was made in London. The mark is a sun or flower with a crown above it. This mark is quite common in London, but we do not know who make it* (Åkerhagen, E-post, 20120416). Det påträffades även flera fragment av pip-skaftskaft från 1700-talet (F4). Röckkanalernas diameter är mindre än 3 mm och skaften är tunna och smäckra (se Åkerhagen, 2006. s, 18ff).

Utvärdering

Genom den arkeologiska förundersökningen har det kunnat konstateras att inga spår av det äldsta Trosa återfanns inom ytan. De lämningar som dock påträffades från äldre tider var generellt få och fragmentariska.

I den nordvästra delen av den aktuella tomten återfanns rester av ett avfallslager som kan dateras till 1700-talets början som äldst. Inga spår efter byggnader eller andra konstruktioner har kunnat beläggas inom ytan. De

bevarade kulturlagren var tunna och fragmentariska och återfanns i tomtens nordvästra del. I övrigt utgjordes lagren av omrörda och återdeponerade massor. Under 1800-talets andra hälft har man nyttjat en del av tomten för att deponera sopor, främst i form av flaskor. Längst bak på tomten återfinns lämningar som kan dateras till 1900-talet. Inga indikationer på att odling skulle ha förekommit inom ytan gjordes vid förundersökningen.

Resultatet från fältarbetet överensstämmer med bilden från det äldre kartmaterialet, det vill säga att tomten aldrig var bebyggd, med undantag under 1900-talet. Enligt Abraham Hülphers beskrivning över Trosa från år 1783 kan man läsa att byggnaderna före 1719 års brand i Trosa mestadels hade utgjorts av tvåvåningshus som inte hade återuppbyggt vid tiden för hans besök 64 år senare. Han beskrev att husen nu var små och enkla med bräddtak (Hülpher. 1923, s. 22). Hans beskrivning av bebyggelsen kan vara en av förklaringarna till att det är svårt att identifiera bostadshus och andra byggnader i Trosa. Med andra ord kan tomten ha varit bebyggd före branden.

Senare har tomten nyttjats för att deponera sopor och avfall. Här märks sogpropen med pilsnerflaskor från 1800-talets slut särskilt. Vid tiden för den årliga Trosa marknad växte stadens befolkning stort under en kort tid. I Trosa fanns vid förra sekelskiftet sju officiella krogar, men under marknadsdagarna uppstod privata småkrogar i nästan varje hus (Nilsson 1986, s. 46). Förmodligen är det i skenet av dessa initiativ vi ska förstå sogpropen med den stora mängden trasiga flaskor. Antigen har en tillfällig uteservering uppstått på platsen eller så har ytan nyttjats som tillfällig soptipp efter en avslutad marknad.

Sammanfattning

Sörmlands museum har under perioden 12-04-03 - 12-04-05, efter beslut av länsstyrelsen i Södermanlands län utfört en arkeologisk förundersökning inom Fornlämning Trosa-Vagnhärad 281:1. Förundersökningsområdet är belägen inom område för ny bebyggelse inom fastigheten Marknaden 4, Trosa-Vagnhärad socken, Trosa stad och kommun, Södermanlands län.

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av att markägaren har för avsikt att bebygga den ovan rubricerade tomten med fem nya byggnader. All tidigare bebyggelse på fastigheten är numera riven. Planområdet, som är cirka 1000 m² stort, ligger centralt inom fornlämningsområdet tillhörande fornlämningsområde Trosa-Vagnhärad 281:1 (stadslager).

Ingen arkeologisk undersökning har tidigare genomförts inom fastigheten eller i de närmaste kvarteren. I Trosa

Figur 7. En del av de alla flaskor som påträffades i en soppgröp från 1800-talets slut som framkom i schakt 3. Foto: Patrik Gustafsson 2012, Sörmlands museum.

Figur 8. Genom att vända på flaskornas bottnar kunde man utläsa vilka glas bruk som tillverkat flaskorna, i detta fall Liljedahl i Värmland. Foto: Patrik Gustafsson 2012, Sörmlands museum.

Figur 9. I London en ganska vanlig kritpipa, men i Sverige mycket ovanlig. På klacken, som är till höger i bild, kan man se en blomma med en krona ovanför. Pipan kan dateras till cirka 1700-1750. Foto: Patrik Gustafsson 2012, Sörmlands museum.

har förhållandevis få arkeologiska undersökningar utförts. Cirka 100 meter åt väster har arkeologiska undersökningar genomförts i kvarteret Garvaren och i Trosa torg beläget cirka 130 meter söder om den aktuella tomten. Bägge har gett värdefull kunskap om det äldsta Trosa.

Den aktuella arkeologiska förundersökningen har visat sig ge relativt magra resultat. Inom den nordvästra delen av aktuella tomten påträffades ett tunt kulturlager med glesa fynd, bland annat i form av yngre röd gods och en kritpipa från 1700-talets första hälft. Centralt inom tomten påträffades sopor i form av glasflaskor som har dateras till 1800-talets slut och längst in på tomten återfanns endast glesa förekomster av fynd från 1900-talet.

Referenser

Beranius, Lena. 1987. *Schaktövervakning, Källargränd, Kvarteret Handlaren, samt kajskoningar söder om Smäckbrogatan, norr om Torgbron*, Trosa, Trosa-Vagnhärad socken, Södermanland. RAÄ. *Undersökningsverksamheten. Rapport*. Stockholm.

Broberg, Anders 1987. *Schaktkontroll, Kvarteret Handlaren 9*, Trosa, Trosa-Vagnhärad socken, Södermanland. RAÄ. *Undersökningsverksamheten. Rapport*. Stockholm.

Collmar, Magnus. 1979. *Trosa stads äldsta historia*. Sörmlands museums. Småskrifter 1. Nyköping.

<http://www.collector-sweden.se/knoppflaskor.htm>. 20120504.

<http://www.botten.se/flaskor/html/mineral.htm>. 20120504

Hylén, Håkan. 2000. *Bebyggelselämningar i Trosa*. Trosa-Vagnhärad socken, Trosa kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Sörmlands museum, *Arkeologiska meddelanden 2000:05*. Nyköping.

Hülphers, Abrahamsson, Abraham. 1923. *Beskrivning över Trosa. Omarbetad från originalupplagan (från år 1783) och försedd med biografi över författaren av Ivar Nilsson*. Trosa.

Nilsson, Hans. 1986. *Trosa Torg för och nu*. Stockholm.

Nordeman, Kjell. 1987. *Antikvarisk kontroll Kvarteret Båtsmannen tomt nr 2, Trosa*, Södermanland. RAÄ. *Byrån för Arkeologiska Undersökningar. Rapport*. Stockholm

Petterson, Björn. 2006a. *Västra & Östra Långgatan, RAÄ281, Västra & Östra Långgatan mfl*, Trosa -Vagn-

härad socken, Trosa stad, Södermanland. Arkeologisk förundersökning. Sörmlands museum, *Arkeologiska meddelanden 2006:06*. Nyköping.

Petterson, Björn. 2006b. *Arkeologisk förundersökning vid Garvaregården och i Krukmakaregränd i Trosa stad*, fornlämningsområde Trosa-Vagnhärad 281:1, Trosa kommun, Södermanlands län. Sörmlands museum. *Arkivrapport*. Nyköping.

Åkerhagen, Arne. *E-post*, 20120416.

Åkerhagen, Arne. 2006. *Datera en kritpipa*. Skrifter att ladda ner. Tobaksmuseet, 120216. <http://www.tobaksochhandsticknessmuseum.se/sv/stiftelsen/Dateringshjalp/Skrifter-att-ladda-ner/>

Muntliga uppgifter

Björn Pettersson, 2012-04-05, Sörmlands museum

Arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv i Gävle (LMS)
Akt C81-1:2. Grundritning över staden. Grundritning utaf Trosa stads situation. Lantmätare okänd. Upprättad år 1703.

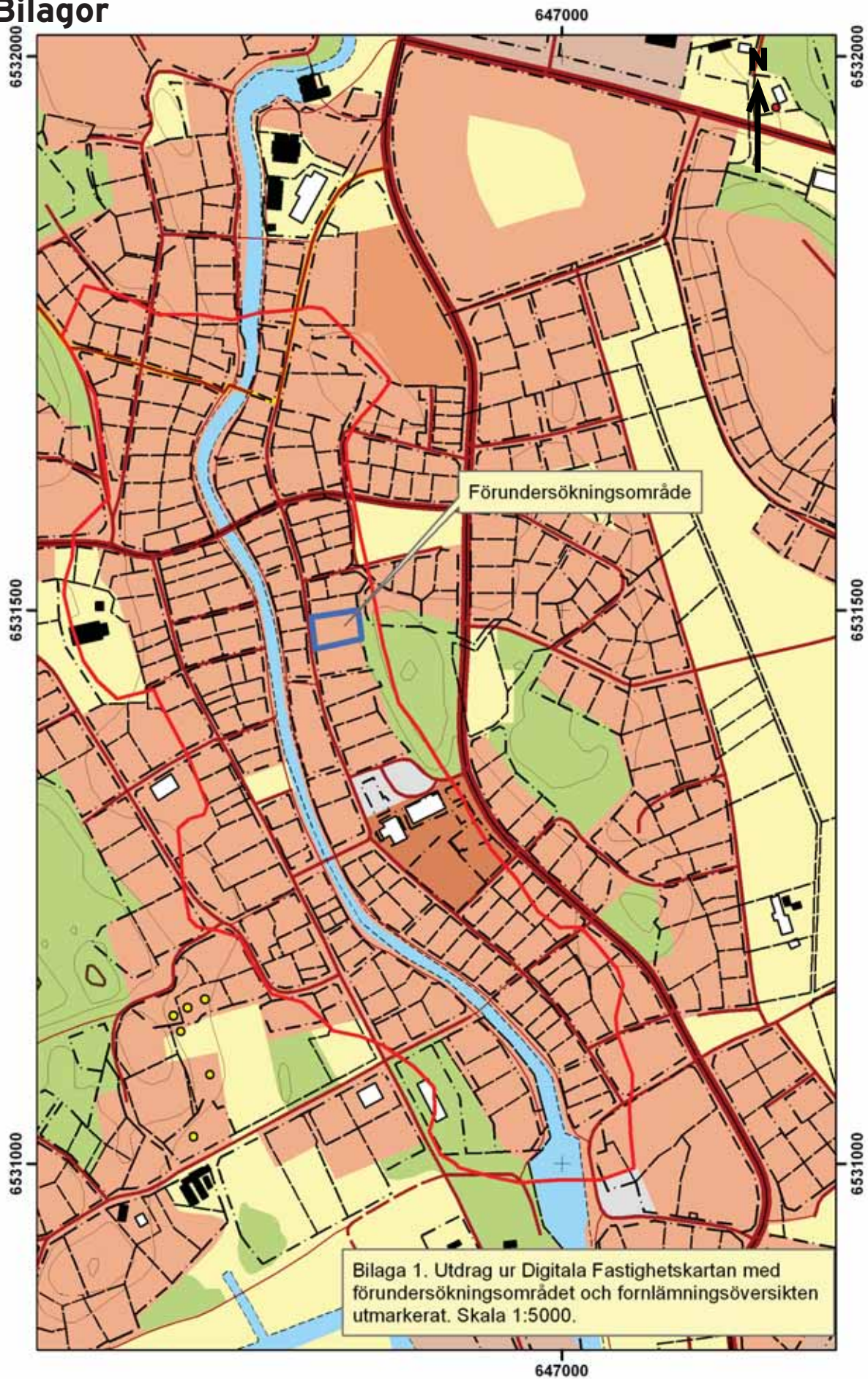
Akt C81-1:7. Stadsplan och reglering mellan tomterna. Plan af Trosa stad. Lantmätare Erik Gustaf Ljunggren. Upprättad år 1845.

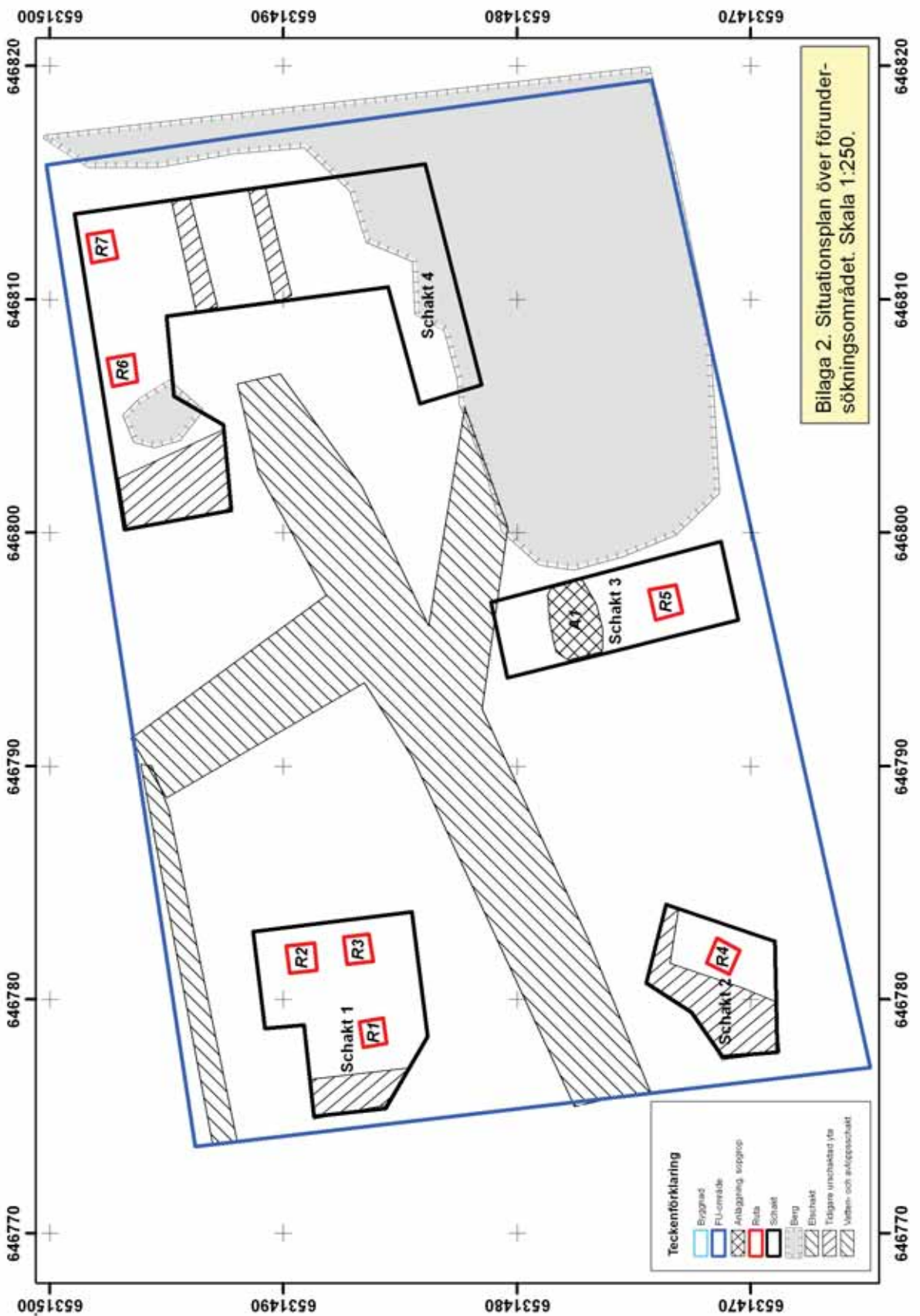
Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2012:07
Södermanlands museums dnr: KUS12-051
Länsstyrelsens dnr: 431-671-2012
Tid för undersökningen: 2012-04-03 - 2012-04-05
Personal: Patrik Gustafsson & Björn Pettersson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige
09 16a. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.
N (x) 6531464, E (y) 646777 (SV)
Koordinatsystem: SWEREF 99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Utredningsområde: Extensivt; 1000 m², Intensivt; 230 m².

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv. Fynd med nr 1-7 förvaras vid Sörmlands museum i väntan på fyndfördelning.

Bilagor

3. Schakttabell

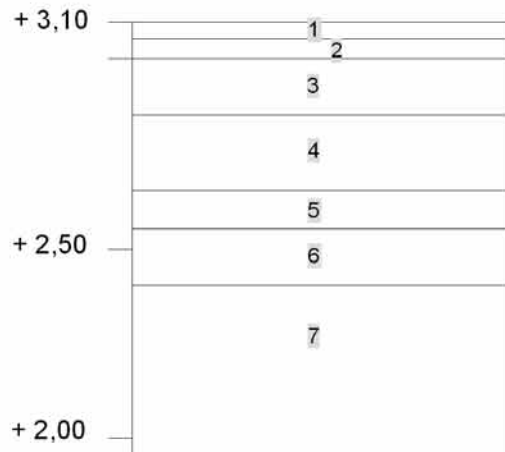
Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Ruta	Lagerföljd	Z
1.	7 x 8	0,8	1-3	Bärlager av grus; 0,30 m, ljusgrå lera 0,25, brun k-jord 0,10 m, blå grå lera med tegelkross 0,15 m sedan blågrå lera	3,10
2.	6 x 5	0,85	4	Förna 0,05 m, grus 0,25 m, lera och grus 0,15 m, siltig lera med småsten och tegelkross 0,30 m, sedan ljusgrå lera	2,95
3.	11 x 3,5	1,25	5	Förna 0,05 m, sand 0,15 m, lera och grus 0,40 m, rivningsmassor 0,35 m, lera, grus och tegel 0,10 m, lerig matjord med småsten, tegelkross och glasflaskor 0,30 m, därefter ljusgrå lera	4,10
4.	15 x 14	0,55	6	Syllsten, mullrik brungrå jord 0,10 m, lera med tegelkross 0,15 m, sedan ljusgrå lera; 0,30 m matjord, därefter gulgrå sandig silt.	4,39

4. Ruttabell

Ruta	Storlek (m)	Djup (m)	Lagerföljd	N	E	Z
1.	1 x 1	0,55	Brun k-jord 0,10 m, blågrå lera med tegelkross 0,15 m sedan blågrå lera	6531486,07	646778,59	3,10
2.	1 x 1	0,30	Brun k-jord 0,10 m, blågrå lera med tegelkross 0,15 m sedan blågrå lera	6531489,26	646781,71	3,10
3.	1 x 1	0,25	Brun k-jord 0,10 m, blågrå lera med tegelkross 0,15 m sedan blågrå lera	6531486,73	646782,13	3,10
4.	1 x 1	0,40	Förna 0,05 m, grus 0,25 m, lera och grus 0,15 m, siltig lera med småsten och tegelkross 0,30 m, sedan ljusgrå lera	6531471,18	646781,79	2,95
5.	1 x 1	0,50	Förna 0,05 m, sand 0,15 m, lera och grus 0,40 m, rivningsmassor 0,35 m lera, grus och tegel 0,10 m, lerig matjord med småsten, tegelkross och glasflaskor 0,30 m, därefter ljusgrå lera	6531473,64	646797,09	4,10
6.	1 x 1	0,30	Syllsten, mullrik brungrå jord 0,10 m, lera med tegelkross 0,15 m, sedan Ljusgrå lera; 0,30 m matjord, därefter gulgrå sandig silt	6531496,87	646806,98	4,39
7.	1 x 1	0,30	Syllsten, mullrik brungrå jord 0,10 m, lera med tegelkross 0,15 m, sedan Ljusgrå lera; 0,30 m matjord, därefter gulgrå sandig silt.	6531497,85	646812,30	4,39

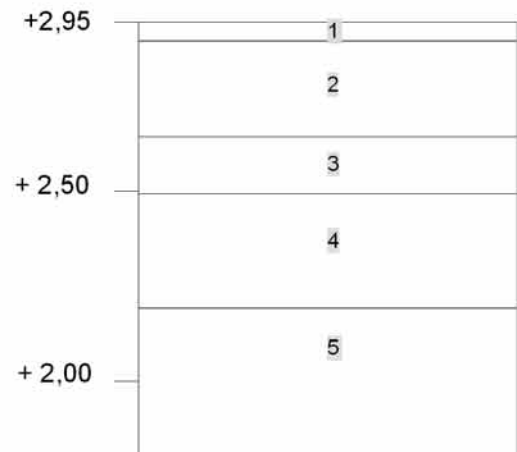
5. Sektionsritningar

Ruta 1 (mot Ö)

1. Förna.
2. Sand.
3. Grus & marmorkross.
4. Ljusgrå lera.
5. Brun humös lera m. tegelkross & fynd.
6. Blågrå lera med tegelkross.
7. Blågrå lera/steril

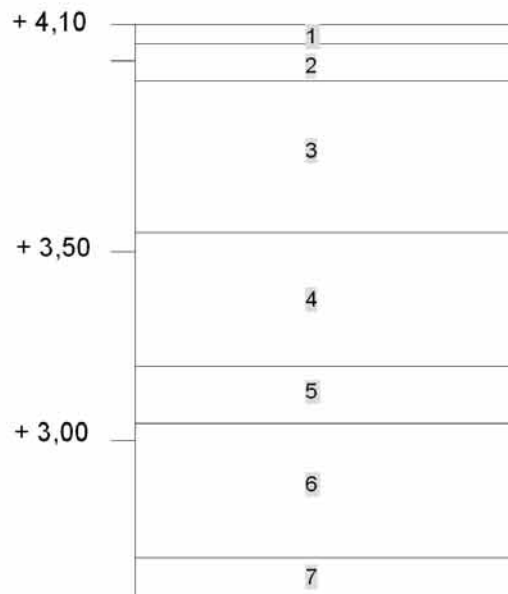
Ruta 4 (mot ÖSÖ)

1. Förna.
2. Grus.
3. Lerigt grus.
4. Siltig lera med småsten & tegelkross.
5. Ljusgrå lera/steril

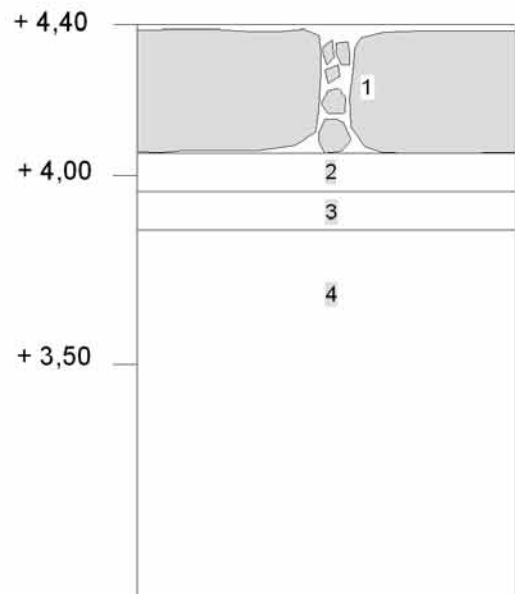
Skala 1:20

Ruta 5 (mot Ö)

1. Förna.
2. Sand.
3. Lerigt grus.
4. Rivningsmassor, tegelkross, lättbetong mm.
5. Siltig lera med småsten & tegelkross.
6. Brun humös lera m. småsten, tegelkross & pilsnerflaskor.
7. Ljusgrå siltig lera/steril

Ruta 6 (mot N)

1. Syllsten.
2. Brun humus.
3. Brun humös lera m. tegelkross & fynd.
4. Ljusgrå siltig lera/steril

6. Anläggningsregister

Anr	Typ	Form (plan)	Form (profil)	Storlek (m)	Utseende/Fyllning	Schakt
A1	Grop	Oval	U-formad	2x3	Brungrå humös silt. Vål avgränsad. (0,4 m djup). Fylld med glasflaskor	3

7. Fyndregister

Fnr:	Schakt.	Ruta	Sakord	Typ	Antal frag.	Material	Anmärkning
1	1	Rens	Fat	BII:4	1	Keramik	Grönglaserad med vågmönster
2	1	Rens	Gryta	BII:4	1	Keramik	Handtag
3	1	Rens	Kritpipa	Piphuvud	1	Keramik	Piphuvud med stämplar, London ca 1700-1750
4	1	R1	Kritpipa	Pipskaft	1	Keramik	
5	1	R1	Skål	BII:4	1	Keramik	Mynning
6	1	R2	Skål	Porslin	1	Keramik	Krackelerad yta
7	1	R2	Fat	BII:4	1	Keramik	Grönglaserad med vågmönster